

Membranski bioreaktor za čiščenje nitratov iz podtalnice

Matjaž Ravnjak^{1,2,3}

Janez Vrtovšek³, Albin Pintar³

¹RCE d.o.o., Razvojni Center Energija Velenje

²HTZ Velenje I.P., Velenje

³Kemijski inštitut, Hajdrihova 19, Ljubljana

Emisije v vode in možnosti za zmanjševanje onesnaževanja voda | GZS Ljubljana, 19.6.2013

HTZ

Harmonija tehnologije in znanja.

R C E

Razvojni center energija d.o.o.
razvojno raziskovalni center

Kemijski inštitut
Ljubljana
Slovenija

HTZ Velenje, I.P., d.o.o.

- ❑ Največje invalidsko podjetje v državi
- ❑ Različna področja delovanja:
  - Rudarski program
  - Trženje rudarskih tehnologij (ERP)
  - Moderna delovna/zaščitna oblačila (Modeo)
  - Grafična dejavnost (Studio HTZ)
  - Sončne elektrarne (Sonelex)
  - Elektro-strojna oprema in inštalacije (E100)
  - Aquavallis - Filtracijski sistemi za pripravo pitne vode
(filtracijski sistemi za gospodinjstva, vodni bari)
- ❑ Sodelovanje:
  - Kemijski inštitut
  - Komunalno podjetje Velenje
  - ZZV Celje
  - Razvojni center Energija (2011)

RCE – Razvojni center energija d.o.o.

- Cilj - udejanjanje inovativnih idej, jih bogatiti z znanjem in izkušnjami ter razviti nove izdelke, storitve in energetske tehnologije za prodor podjetij na domači in predvsem tuji trg.
- Obdobje 2011 – 2014
- 15 družbenikov
- 17 razvojno raziskovalnih projektov na področju energetike in ekologije.
- Področja RR bodo usmerjena predvsem na izboljšanje izkoriščenosti obstoječih tehnologij, obnovljivih in alternativnih virov energije, učinkoviti rabi energije, učinkovito zmanjševanje emisij toplogrednih plinov in drugih onesnaževanj, projektiranje sodobnih energetskih sistemov, reševanje tehnoloških in okoljskih problemov povezanih z energetiko in inovativnih rešitev.
- Vrednost celotne operacije: 23 mio EUR.

Namen raziskav

LABORATORIJSKI ČISTILNA NAPRAVA

Kemijski inštitut
Ljubljana
Slovenija

- Preučiti možnost uporabe MBR za denitrifikacijo podtalnice.
- Uporaba dvostopenjske tehnologije membranskih bioreaktorjev s pritrjenimi mikroorganizmi (uporaba nosilnih materialov).
- Preučiti vpliv obratovalnih parametrov MBR in različnih nosilnih elementov na hitrost in učinkovitost denitrifikacije.
- Uporaba MBR za namene čiščenja odpadnih produktov iz procesa IEX.

PILOTNA ČISTILNA NAPRAVA

Kemijski inštitut
Ljubljana
Slovenija

- Uporabiti znanje iz laboratorija za postavitev pilotne čistilne naprave, ki združuje IEX, MBR in UF.
- Tehnologija odstranjevanja nitratnih ionov iz podtalnice preko čiščenja odpadnih produktov iz IEX.

Onesnaženost podtalnice

Onesnaženost podtalnice z nitrati

- ❑ Točkovni viri
  - industrijske in komunalne odplake
- ❑ Difuzni viri, padavine in fiksacija iz atmosfere
  - Posledica intenzivnega gnojenja kmetijskih površin
  - Spiranje NOx iz ozračja (izpušni plini)

Izguba do 4 % vodnih virov letno (organsko-kemijsko onesnaženje, 0.5 %)

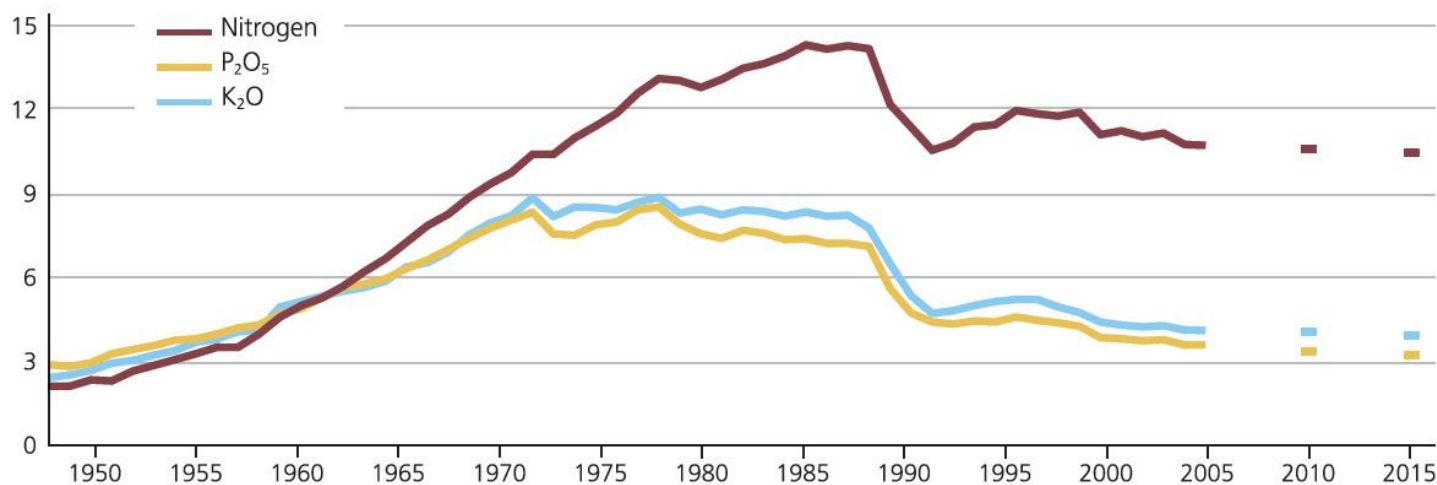
Oblike dušika v vodnih ekosistemih

- Organski dušik (proteini, aminokisljine, sečnina, metilamini ...)
- Amonij
- Nitrit
- Nitrat

Strupenost NO_3^- in NO_2^-

- Redukcija nitrata v nitrit
- Pojav methemoglobinemije;
moten prenos kisika po telesu ("blue-baby sindrom")
- Redukcija nitrata v nitrozamin v želodcu (želodčni rak)

Poraba umetnih gnojil

Povišane koncentracije NO₃⁻

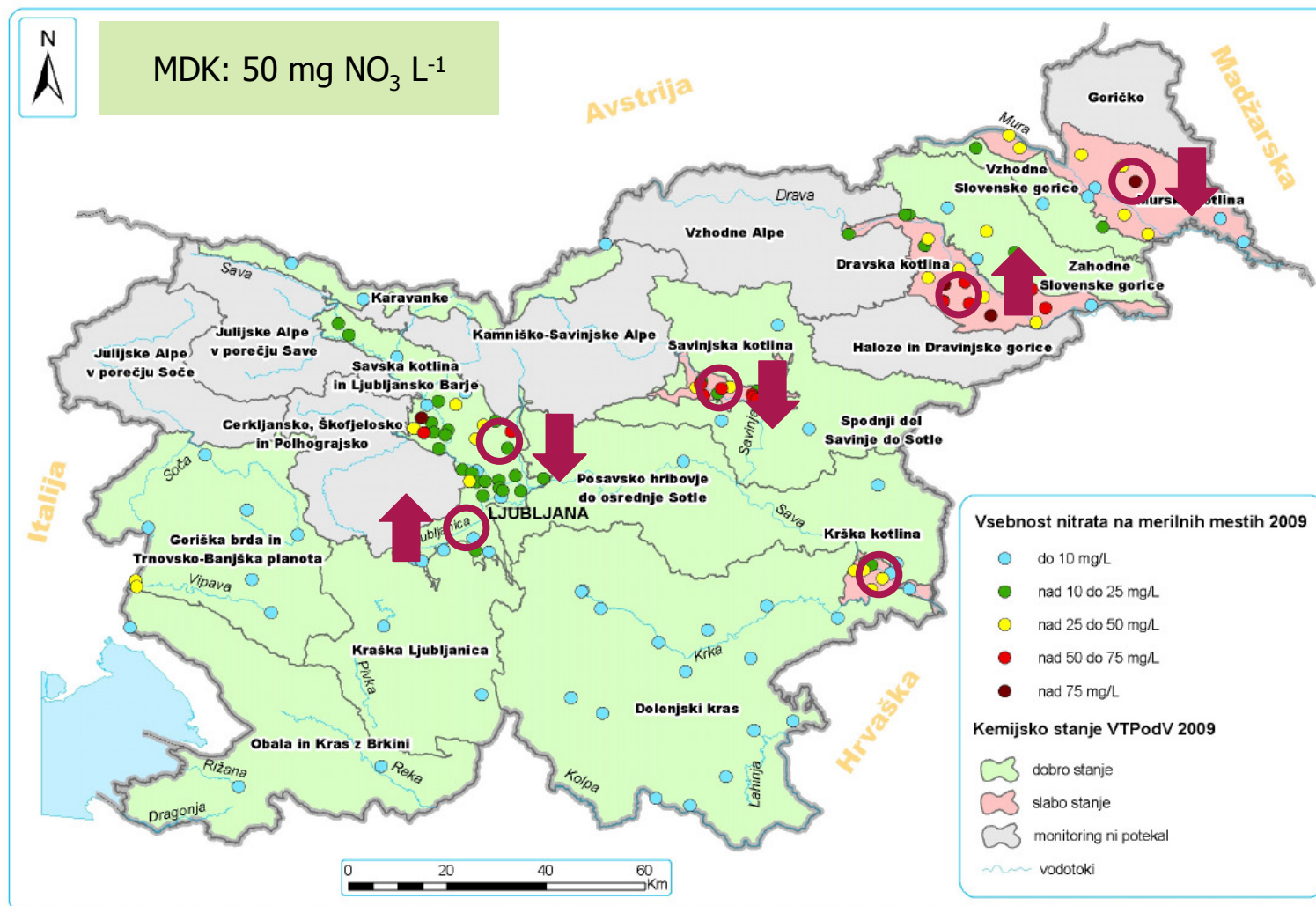
- Prekomerna uporaba gnojil v kmetijstvu
  - Kmetijstvo prispeva 50 % celotnega dušika
  - Dušik ključno hranilo za rast rastlin
- Spiranje nitratov relativno enostaven in hiter proces
  - Dobra topnost v vodi

Poraba mineralnih gnojil

~ 1950 povečevanje porabe

~ 1990 zmanjševanje porabe kljub povečani proizvodnji hrane

Vsebnost nitrata v podzemni vodi (2009)

Odstranjevanje nitratov

☐ Abiotične oblike denitrifikacije

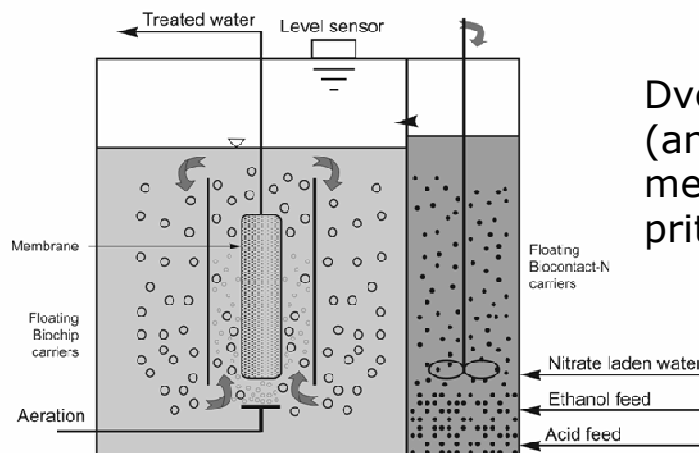
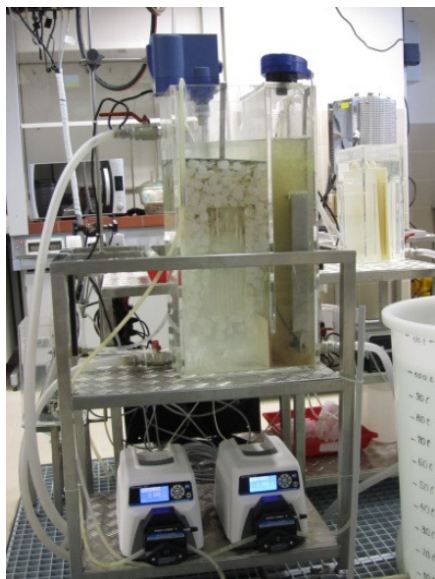
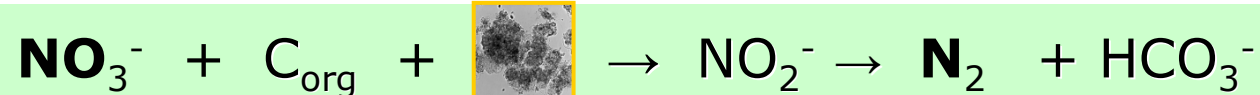
- Reverzna osmoza (RO)
- Ionska izmenjava (IE)
- Elektrodializa (ED)
- Katalitska redukcija

☐ Biološka denitrifikacija

- Poteka s pomočjo denitrifikacijskih bakterij
- Učinkovita glede na učinek odstranjevanja
- Ekonomsko ugodna
- Okoljevarstveno najbolj primeren način za odstranjevanje nitratov
- Možnost uporabe membranskih bioreaktorjev

Biološka denitrifikacija

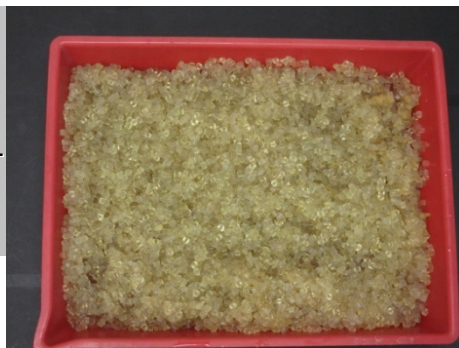
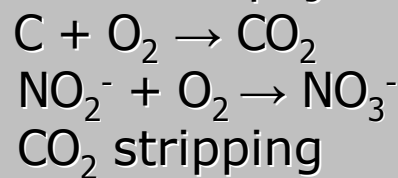

Dvostopenjski
(anoksični/aerobni)
membranski bioreaktor s
pritrjeno biomaso (BMBR)

Anoksična stopnja

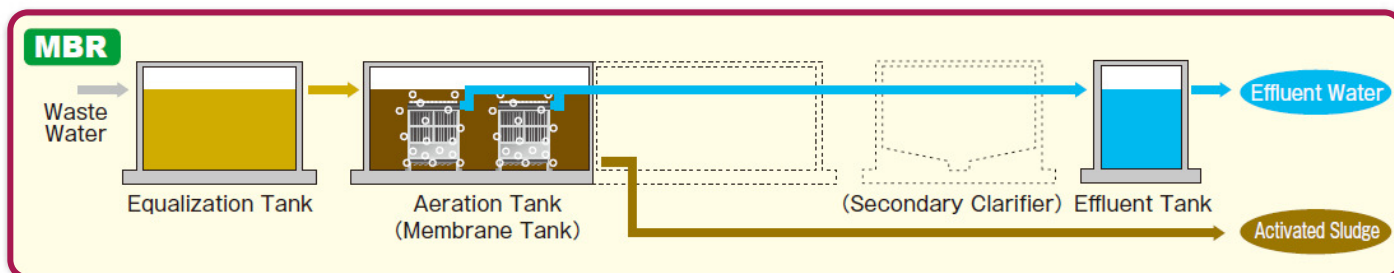
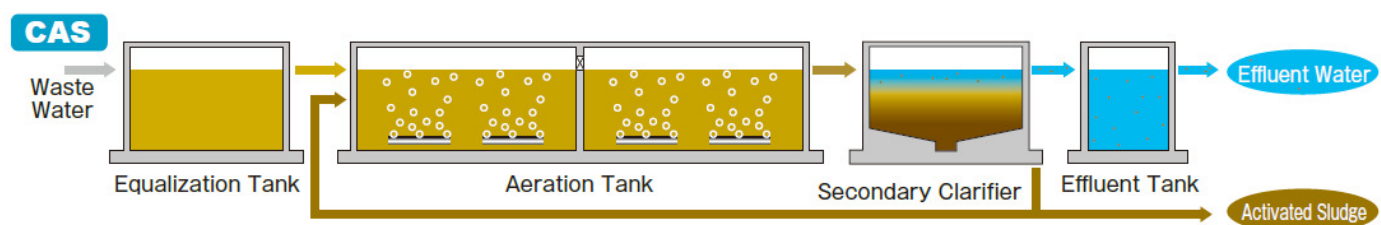

Aerobna stopnja

Membranski bioreaktorji

- ❑ Združujejo biološko obdelavo vode z membransko filtracijo v en sam proces.
- ❑ Naraščanje aplikacij v industrijskem merilu (čiščenje odpadnih vod).
- ❑ Tehnologija MBR najhitreje rastoča smer na področju tehnologij za čiščenje odpadnih in pitnih vod.
- ❑ Manj aplikacij na področju pitne vode.
- ❑ Pospešen razvoj membranskih materialov in modulov
  - Razmah membranske tehnologije
  - Vse večje zaupanje v tehnologijo
  - Cenejše membrane in moduli

Membranski bioreaktorji

PREDNOSTI

- Delovanje pri visokih koncentracijah suspendiranih delcev:
  - Zmanjševanje velikosti reaktorjev
  - Doseganje večjih kapacitet, možne večje obremenitve
  - Doseganje boljše učinkovitosti čiščenja
- Zadrževalni časi biomase so visoki, prirast biomase je nizek,
- Mikrobiološko kvalitetnejša voda na iztoku,
- Velikost mikrobnih flokul ni pomembna,
- Neodvisna kontrola zadrževalnih časov,
- V sistemu (skoraj) ne prihaja do akumulacije - proces poteka kontinuirno, pod stacionarnimi pogoji brez potrebnih regeneracijskih ciklov
- Ni potreben vnos kemijskih dodatkov (koagulant in flokulanti),
- Prihranek na račun prostora in gradbenih del.

Membranski bioreaktorji

SLABOSTI

- Večja poraba energije (vpihovanje zraka),
- Kompleksnejše obratovanje,
- Separacija na membrani zahteva dodatne operacijske protokole, povezane s čiščenjem membran (fouling, clogging),
- Večji stroški začetne investicije,
- Podvrženost penjenju (zaradi večje potrebe po prezračevanju),
- Večja občutljivost na šoke,
- Visoke koncentracije biomase v neposrednem stiku z membrano,

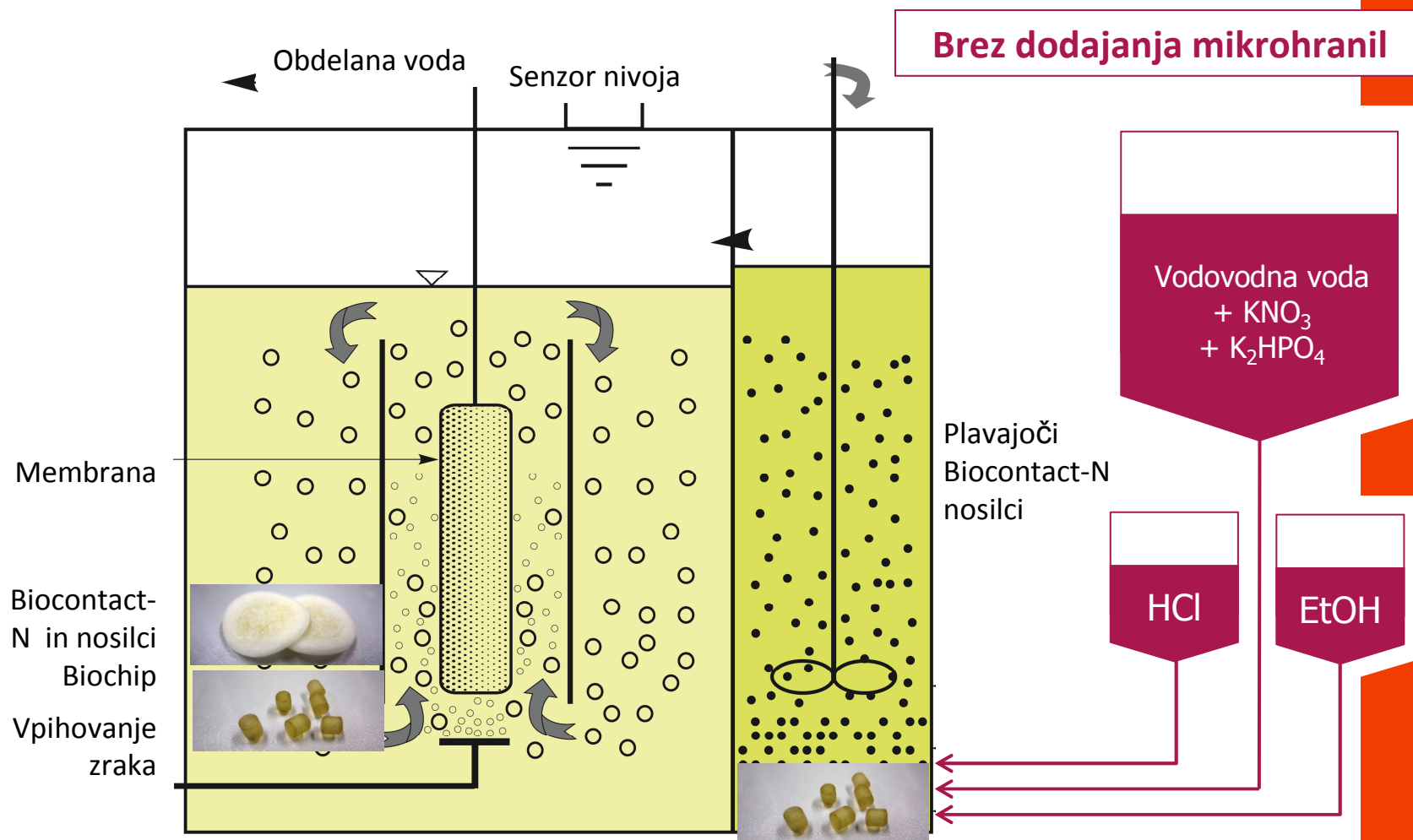
Višje koncentracije EPS (SMP, Soluble Microbial Products)

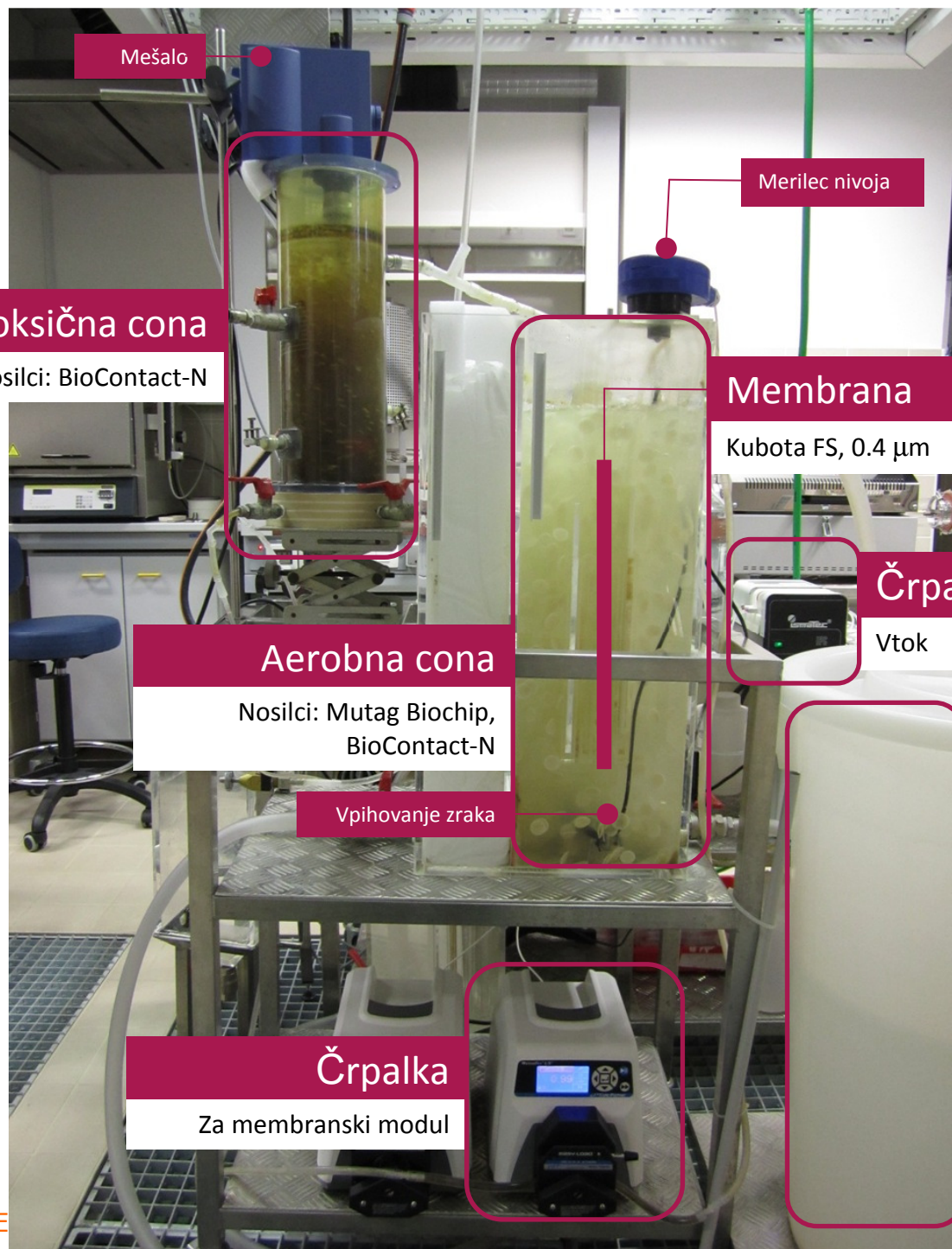
Hibridni MBR z nosilci biomase

Nižje konc. dispergirane biomase $\Rightarrow$ Manj "foulinga"

Shema MBR

Mešalo

Anoksična cona

Nosilci: BioContact-N

Merilec nivoja

Membrana

Kubota FS, 0.4 μm

Črpalka

Vtok

Aerobna cona

Nosilci: Mutag Biochip,
BioContact-N

Vpihovanje zraka

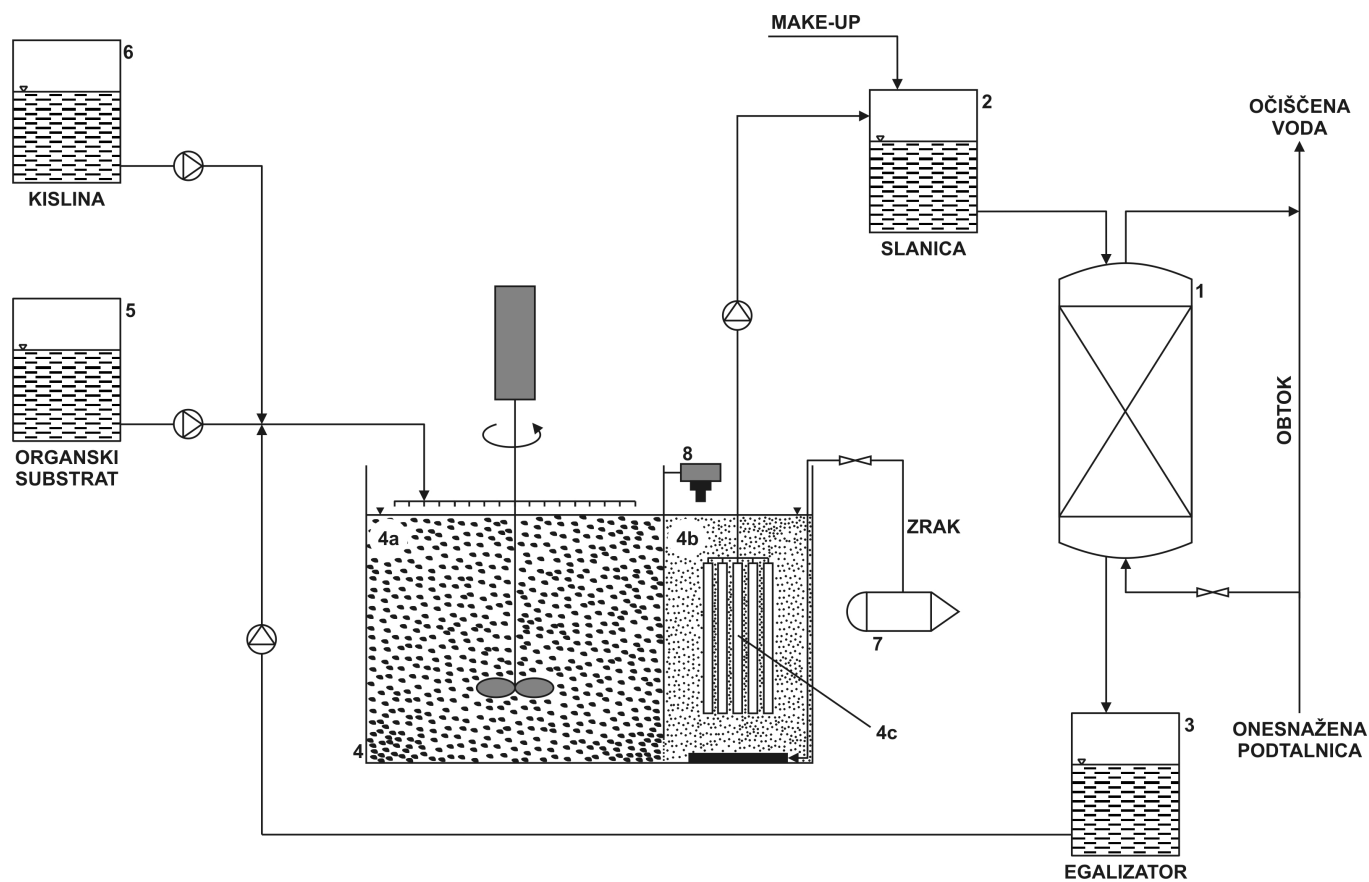
Rezervoar

Vtok

Črpalka

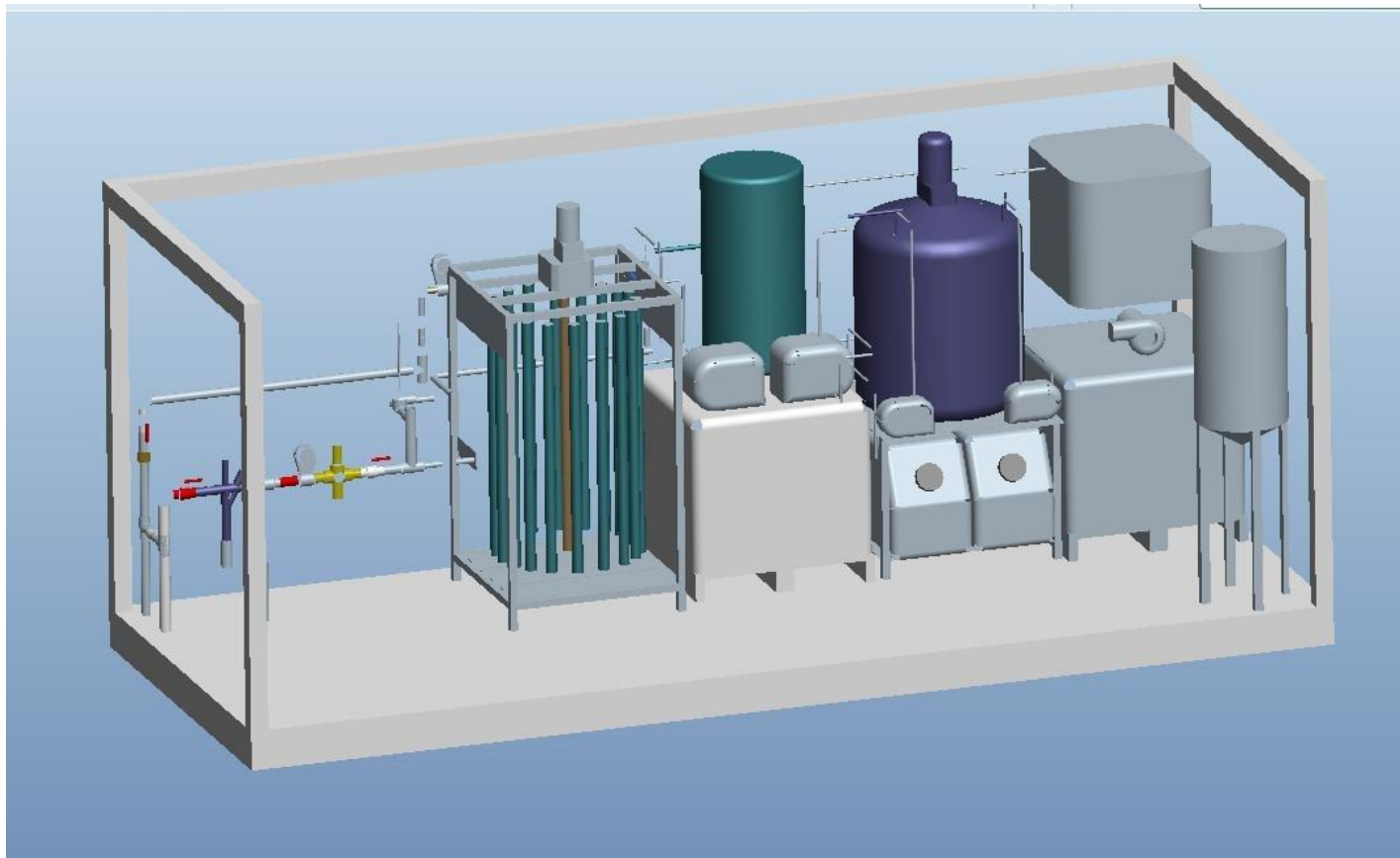
Za membranski modul

Predlagana procesna shema pilotne naprave

Shematski prikaz integriranega procesa za odstranjevanje nitratnih ionov iz onesnažene podtalnice. Proces sestoji iz podprocesov ionske izmenjave (1) in biološke denitrifikacije, ki jo vodimo v dvostopenjskem membranskem bioreaktorju (4).

Predlagana procesna shema

3D prikaz integriranega procesa za odstranjevanje nitratnih ionov iz onesnažene podtalnice. Proces sestoji iz podprocesov ionske izmenjave (1) in biološke denitrifikacije, ki jo vodimo v dvostopenjskem membranskem bioreaktorju (4).

Materiali in metode

MBR

$$V_{\text{tot}} = 35 \text{ L}$$

$$V_{\text{anox}} : V_{\text{aeor}} = 1:6$$

$$t_{z_{\text{anox}}} = 4 \text{ h}$$

Anoksična cona

Vstopna voda

- NO_3^- : 100 mg L⁻¹ (KNO₃)
- C (etanol), C/N = 1.75
- P (H₃PO₄)
- HCl

Koncentracija biomase

- Na nosilcih: 10 – 20 g L⁻¹

Nosilec biomase:

45 % polnitev

DO: < 0,3 mg L⁻¹

Mešalo: 200 RPM

Aerobna cona

Vpihovanje zraka

$$Q = 400 \text{ L h}^{-1}$$

Površina membrane

$$0,23 \text{ m}^2$$

Fluks permeata

$$Q = 4,35 \text{ L m}^{-2} \text{ h}^{-1}$$

Nosilec biomase

45 % polnitev

DO: 4,5 – 6,5 mg L⁻¹

Meritve

▪ SC1000

On-line meritve NO₃⁻, pH, DO, ORP
(Hach-Lange)

▪ IC DX-120

(Dyonex)

▪ TOC Torch

(Teledyne Tekmar)

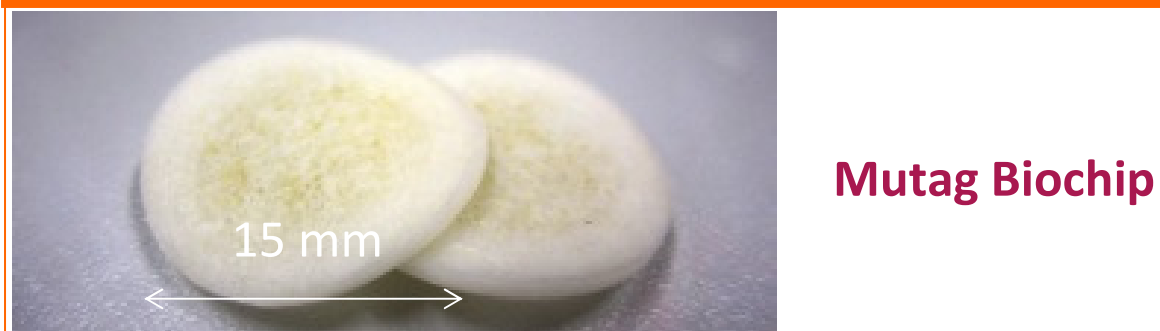
▪ Titrator T50

(Mettler Toledo)

▪ ATP HyLite

(Merck)

Uporabljeni nosilci

Kaldnes K1

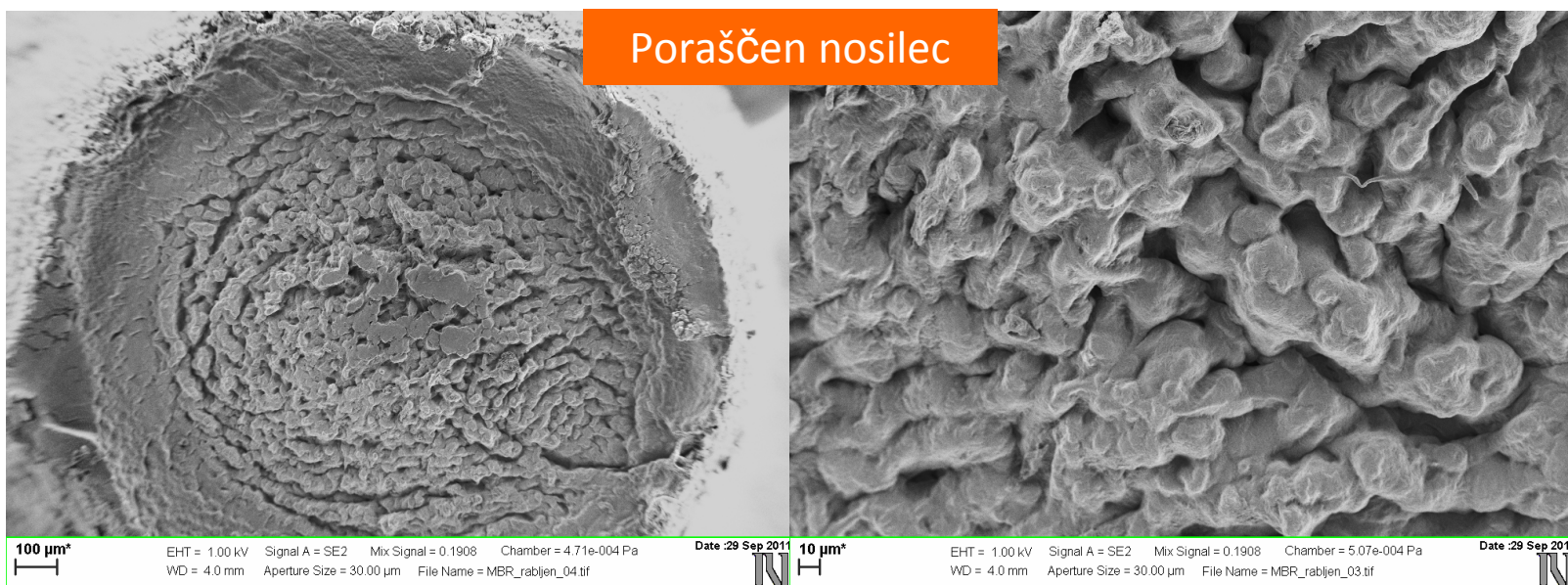

Prerez nosilca BioContact-N

Svež nosilec

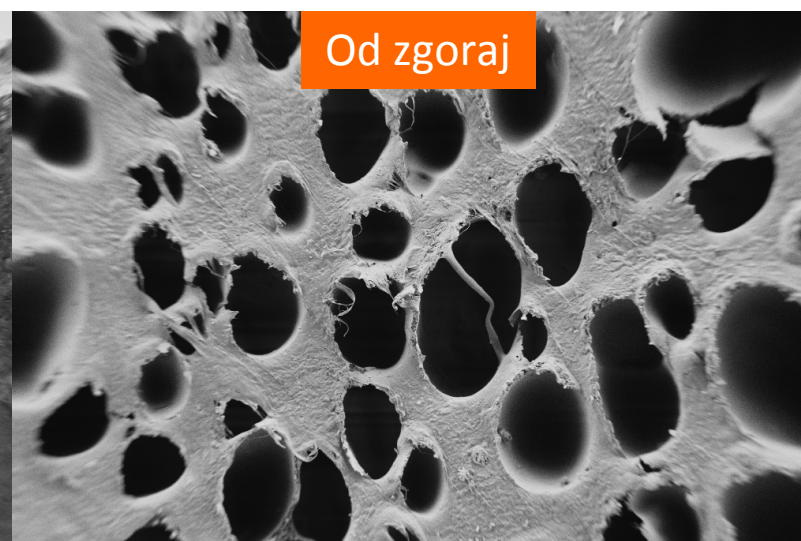
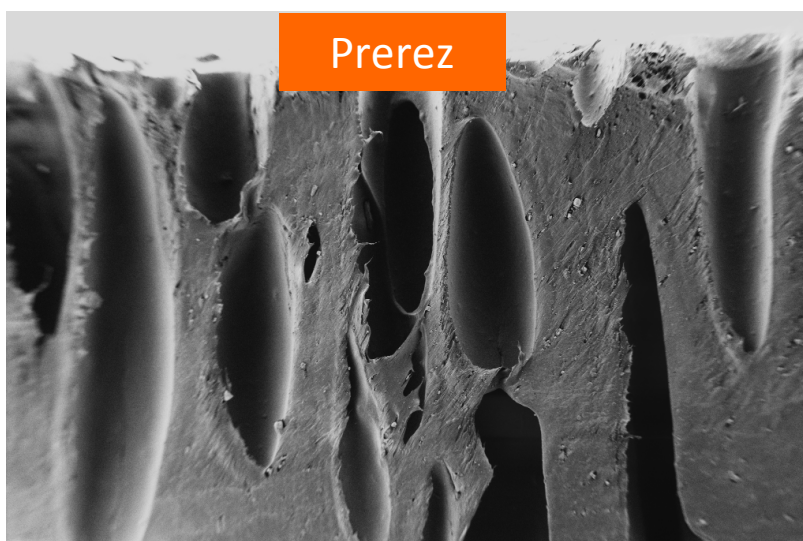
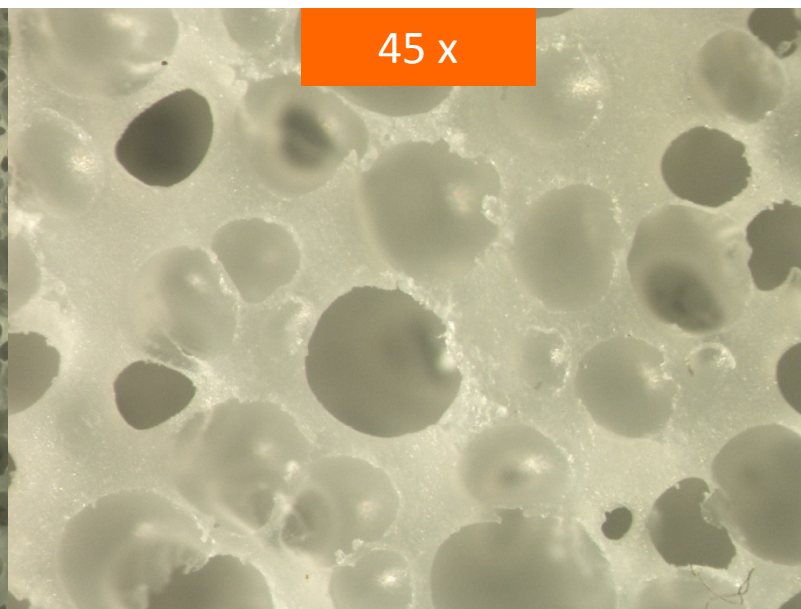
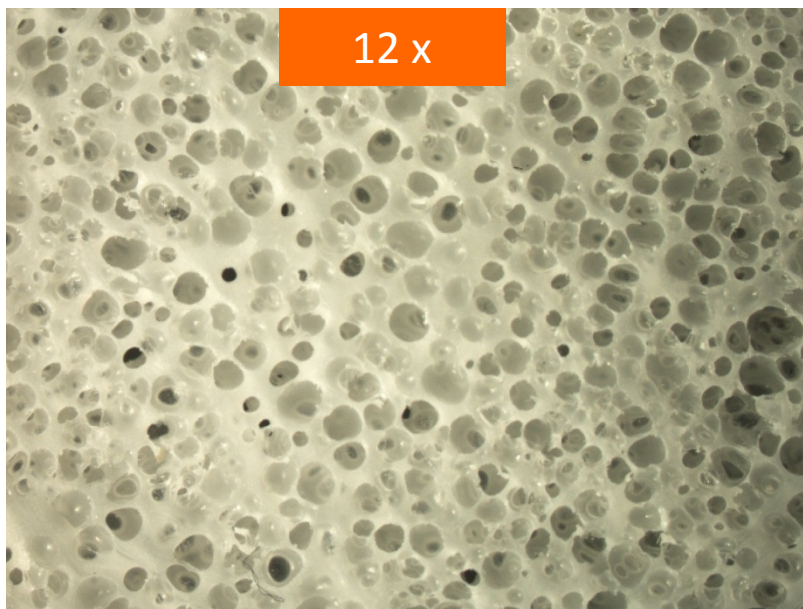

Poraščen nosilec

Prerez nosilca Biochip

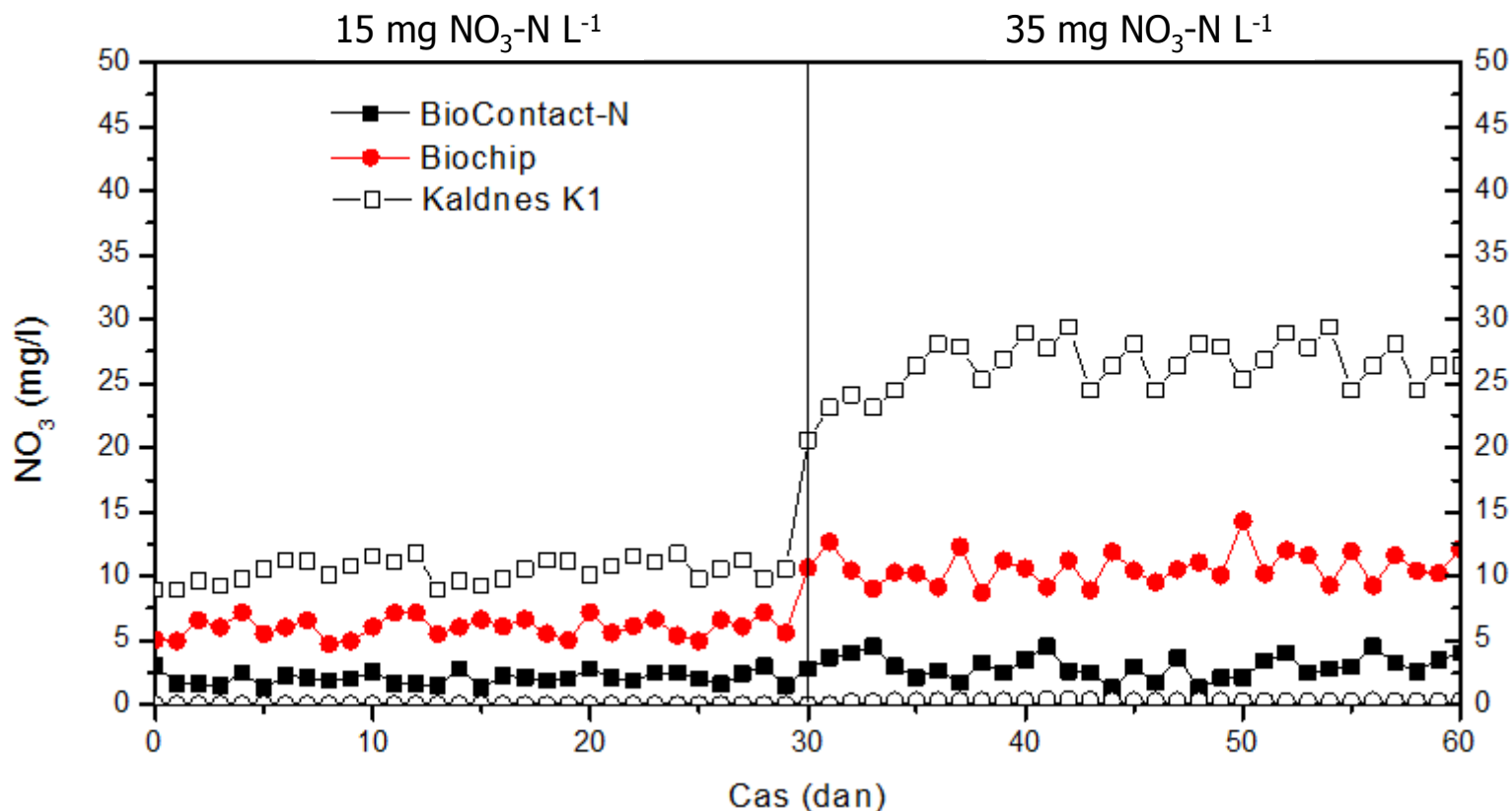

100 μm^* EHT = 1.00 kV Signal A = SE2 Mix Signal = 0.1908 Chamber = 1.43e-003 Pa Date :11 Aug 2011
WD = 6.1 mm Aperture Size = 30.00 μm File Name = PE_cips_prerez_01.tif

100 μm^* EHT = 1.00 kV Signal A = SE2 Mix Signal = 0.1908 Chamber = 5.07e-004 Pa Date :11 Aug 2011
WD = 5.5 mm Aperture Size = 30.00 μm File Name = PE_cips_toris_04.tif

REZULTATI

Odstranjevanje NO₃

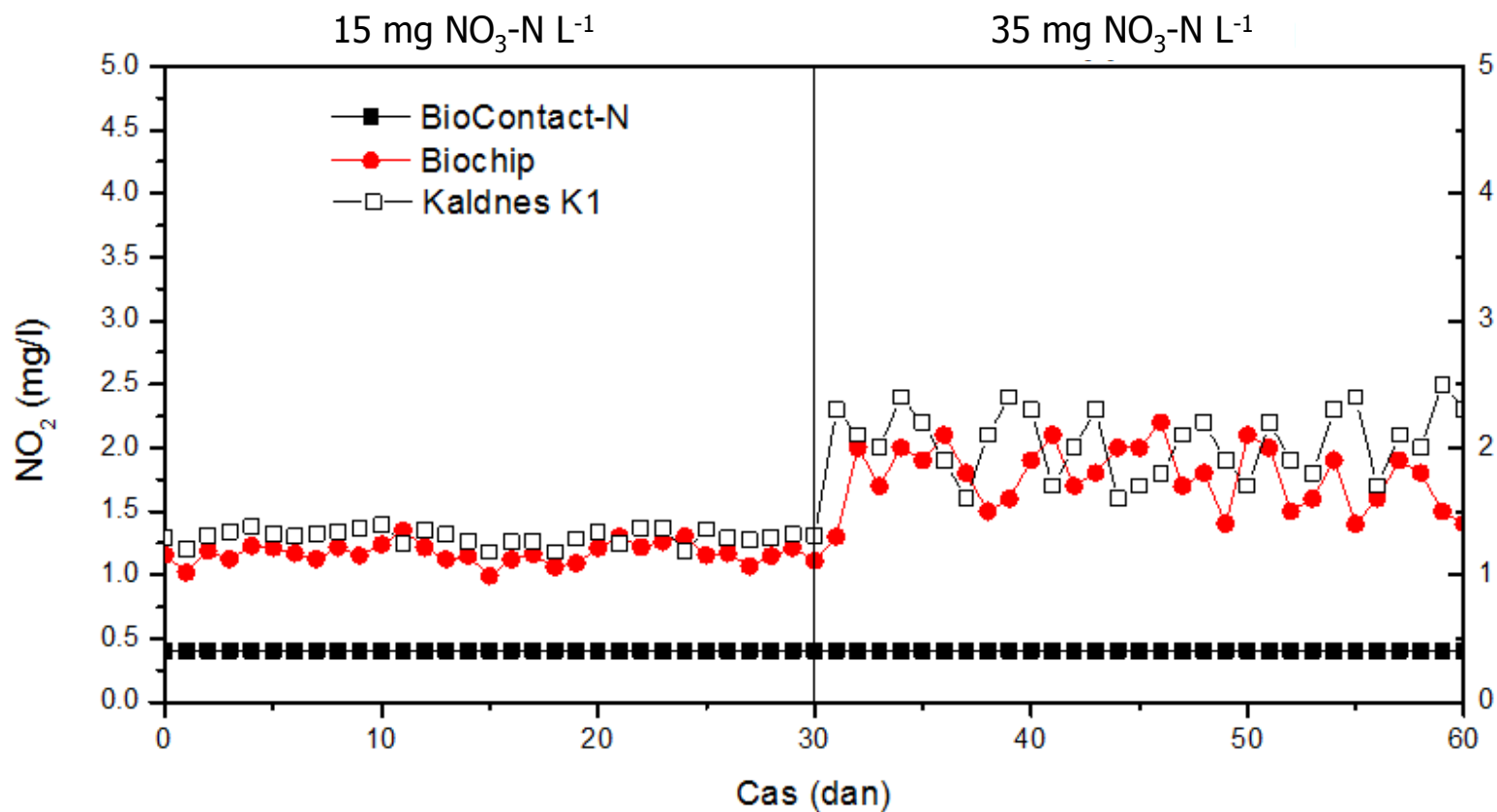

HRT = 6 h | C:N = 3 | Polnitev: 45 % | Ocenjena količina biomase: 1.5 – 2 g/L

Spremljanje ORP, pH, DO, TOC, NH₄, T, alkaliteta, ATP ...

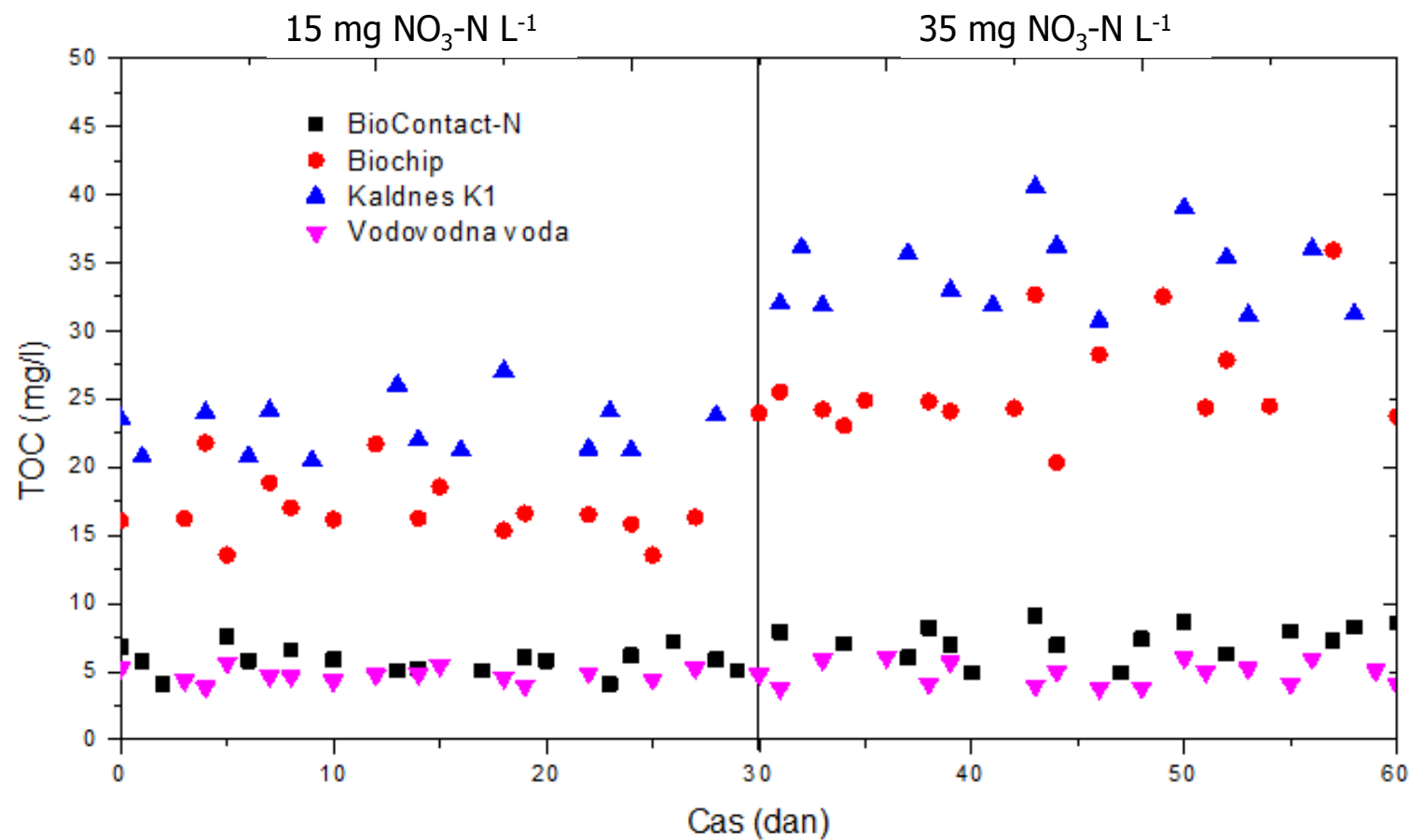
REZULTATI

Odstranjevanje NO₂

REZULTATI

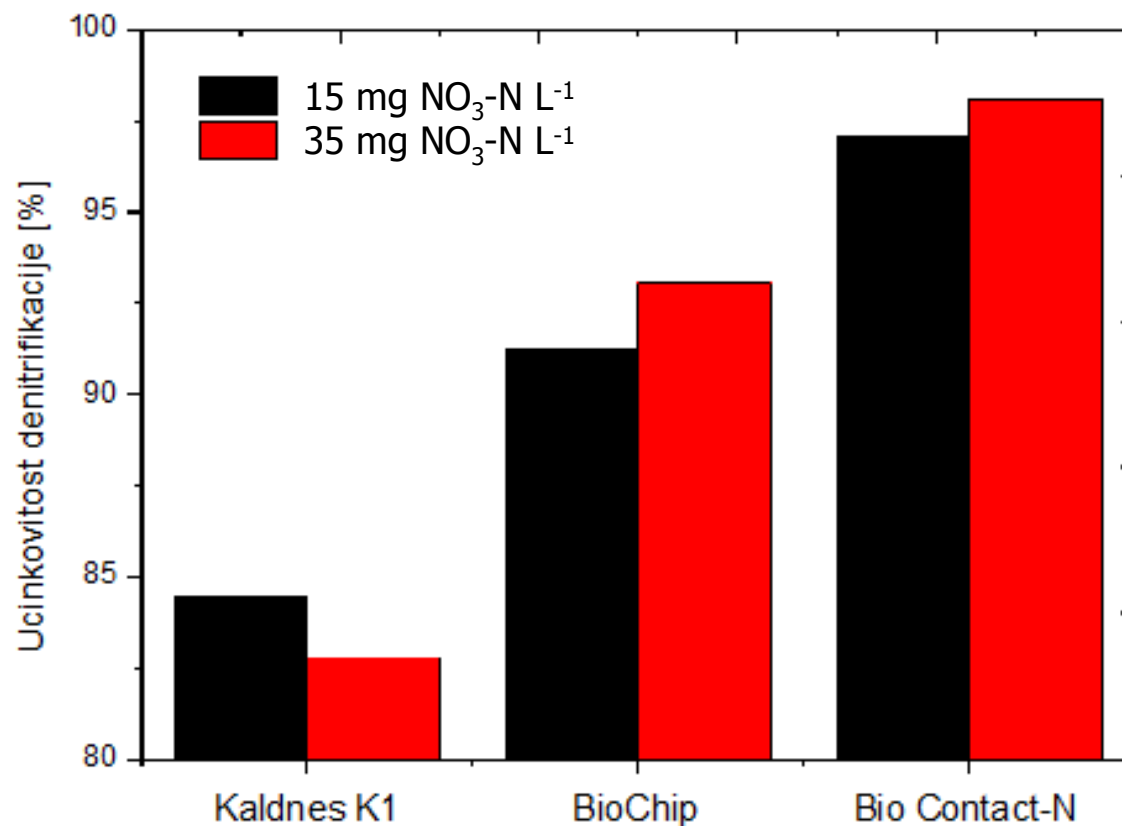
Učinek odstranjevanja TOC v aerobni fazi

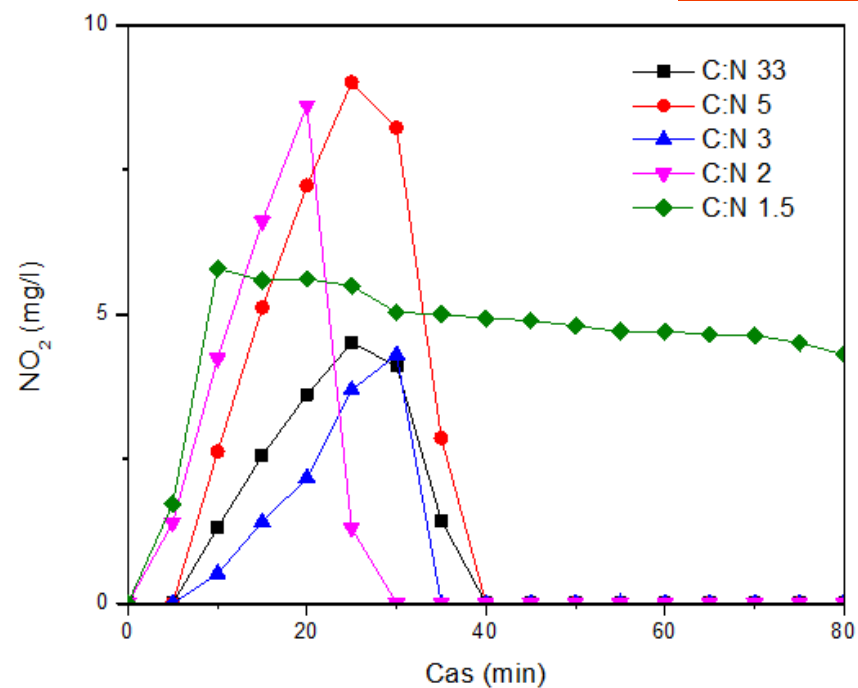
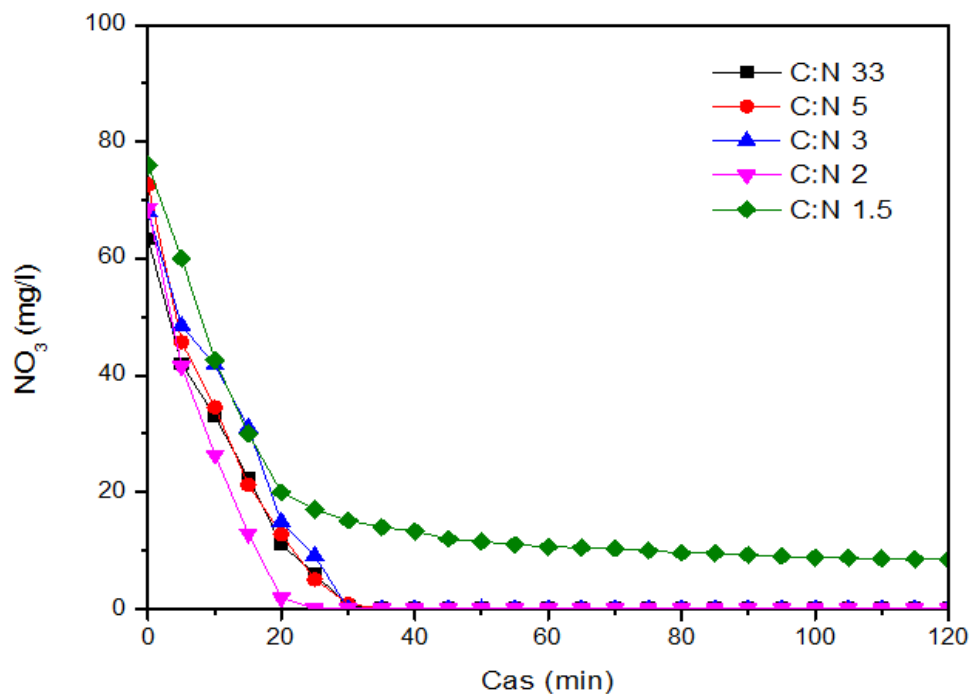
REZULTATI

Učinkovitost denitrifikacije ob uporabi različnih nosilnih materialov

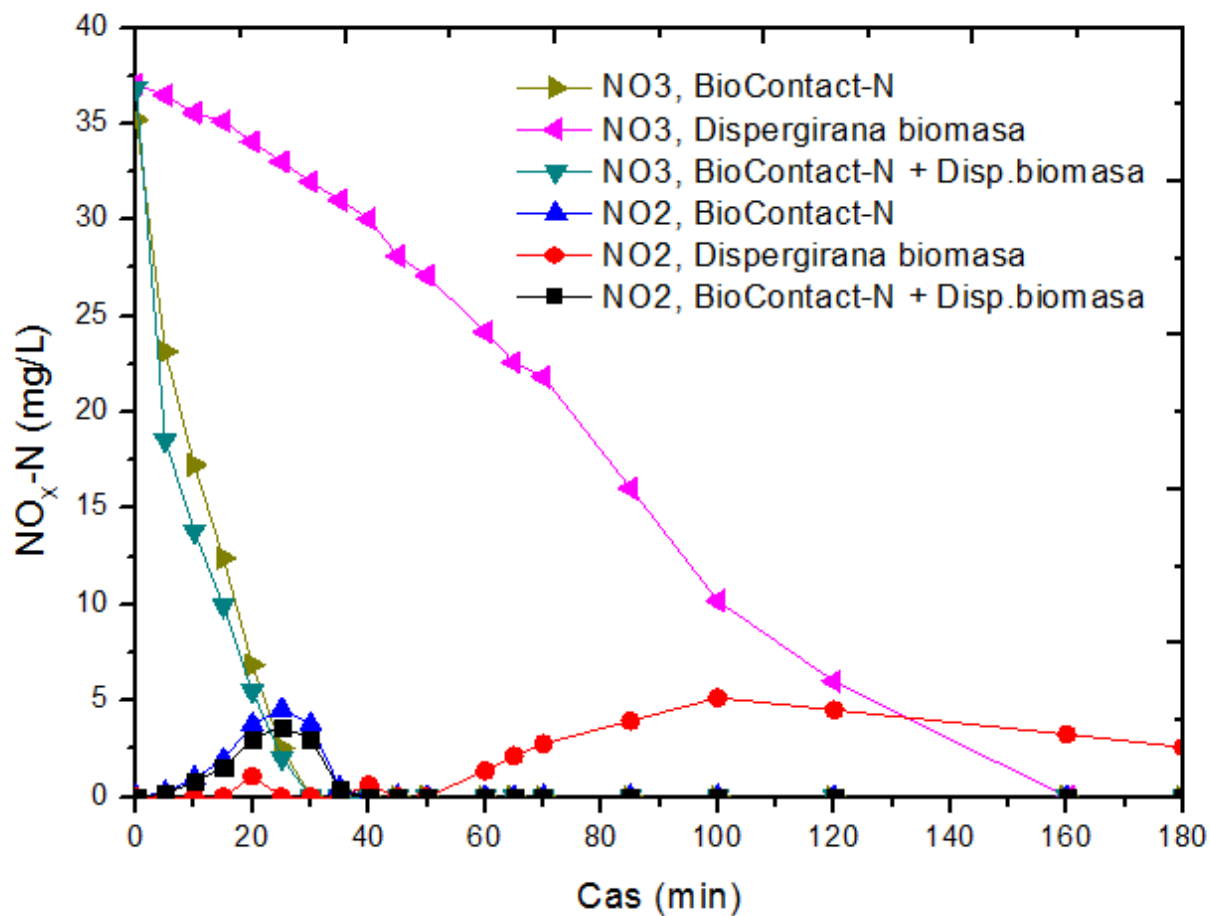
REZULTATI

Določitev ustreznega C:N razmerja

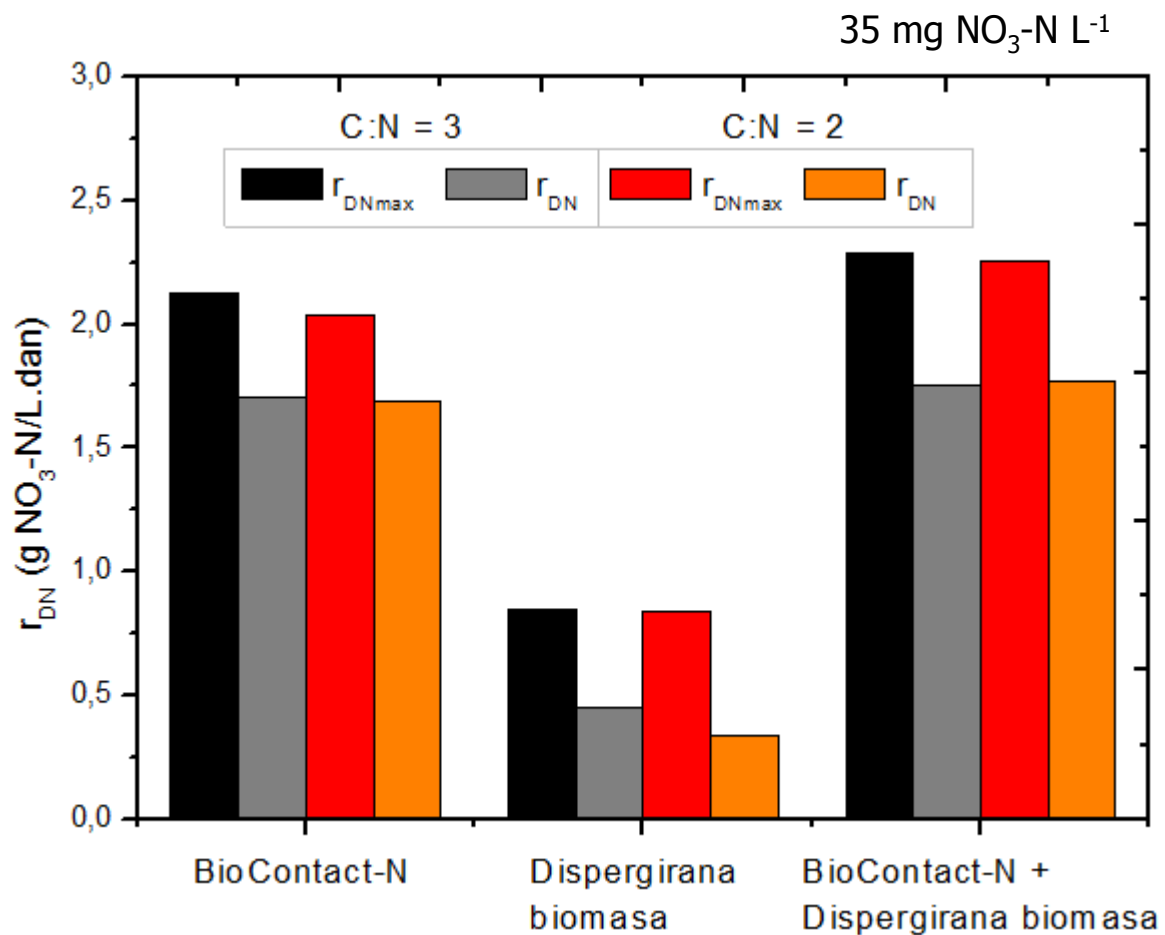
REZULTATI

Vpliv dispergirane biomase na hitrost denitrifikacije

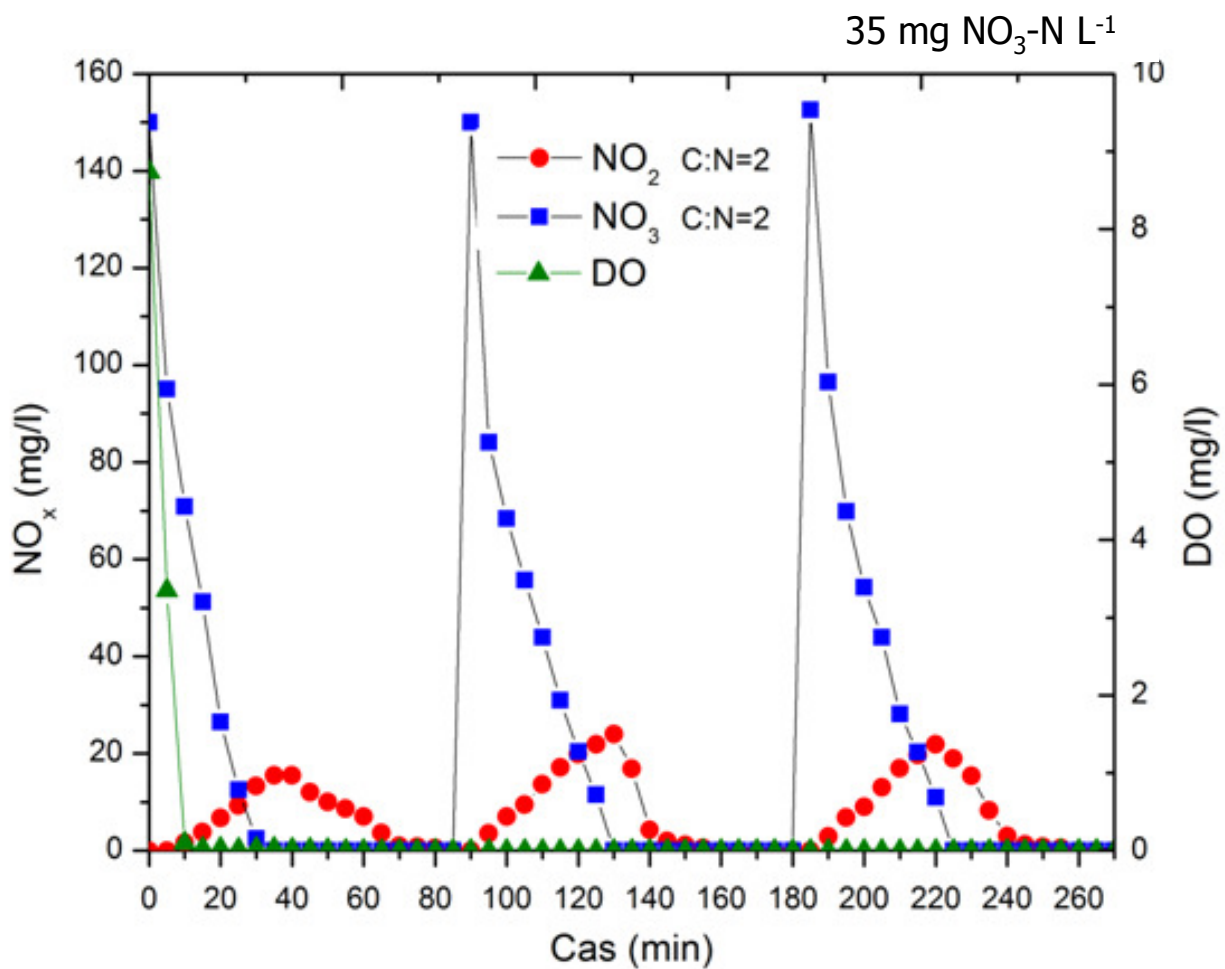
REZULTATI

Vpliv dispergirane biomase na hitrost denitrifikacije

REZULTATI

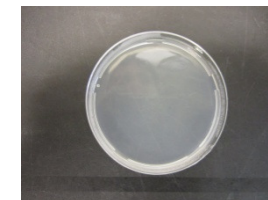
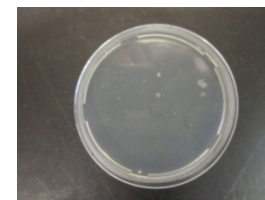
Šaržno obratovanje reaktorskega sistema

REZULTATI

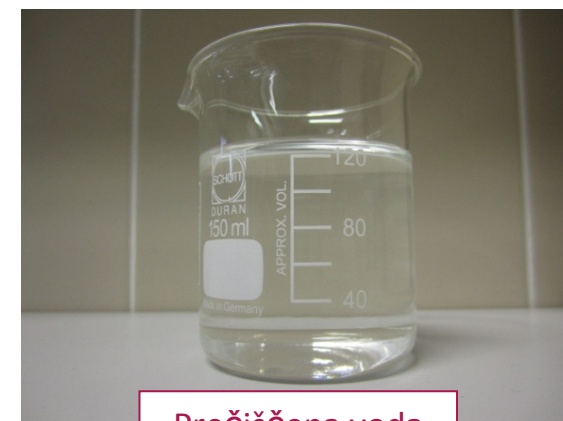
Mikrobiološka kvaliteta vode

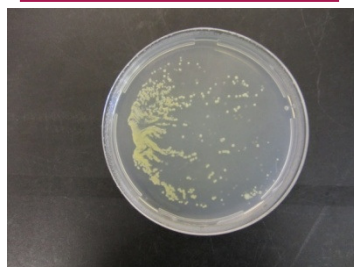
Anoksična cona

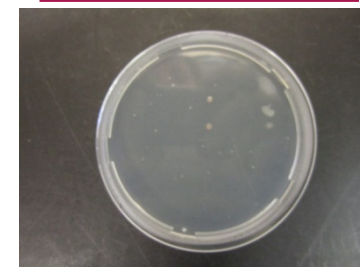
Aerobna cona

Prečiščena voda

10^{-1} >200

10^0 29

REZULTATI

- Z ustreznimi nosilnimi materiali je mogoče pri optimalnih obratovalnih pogojih zagotoviti učinkovito odstranjevanje nitratnega iona (>99 %) v širokem koncentracijskem področju (50 – 1500 mg/L NO₃).
- Vrednosti NO₂⁻ na iztoku na meji detekcije.
- Amonij v sistemu ne nastaja, na iztoku pod mejo detekcije.
- Kvaliteta izhodne vode primerljiva s kvaliteto vstopne vode.
- Voda na izstopu mikrobiološko ustrezna, pH vrednost primerna.
- Ustrezno znižane vrednosti TOC v aerobni coni.
- Dolgotrajno stabilno delovanje.

... v nadaljevanju

- Nadaljevanje raziskav usmerjeno v denitrifikacijo odpadne vode iz procesa ionske izmenjave pitne vode (visoke koncentracije NO_3 , NaCl).
- Dobljeni laboratorijski rezultati primerni za nadaljevanje projekta v okviru RCE in izgradnje pilotne čistilne naprave.
  - Postavitev čistilne naprave na lokaciji v Šmartnem ob Paki (vodni vir s povišano vrednostjo NO_3).
  - Trenutno poteka izgradnja pilotne naprave – jeseni predvidena postavitev na lokaciji.

Hvala za pozornost

"Membranski bioreaktor za čiščenje nitratov iz podtalnice"

Emisije v vode in možnosti za zmanjševanje onesnaževanja voda | GZS Ljubljana, 19.6.2013

HTZ

Harmonija tehnologije in znanja.

R C E

Razvojni center energija d.o.o.
razvojno raziskovalni center

Kemijski inštitut
Ljubljana
Slovenija